

Hygienické minimum pro vedoucí pracovníky stravovacích provozů

autoři: Lucie Janotová, Jiří Plzák

HYGIENICKÉ MINIMUM PRO VEDOUCÍ PRACOVNÍKY STRAVOVACÍCH PROVOZŮ

Studijní materiál k e-kurzu

autoři: Ing. Lucie Janotová, Ph.D., Mgr. Jiří Plzák

Obsah

Bezpodmínečně nutné požadavky hygieny	3
Požadavky na osoby pracující ve stravovacích provozech.....	3
Rozsah znalostí nutných k ochraně veřejného zdraví	4
Osobní hygiena	4
Hygienické chování na pracovišti	4
Provozní hygiena	6
Sanitace	6
Onemocnění z potravin.....	8
Biologická nebezpečí	9
Chemická nebezpečí.....	9
Fyzikální nebezpečí.....	9
Zásady předcházení vzniku zdravotních nebezpečí.....	10
Mikrobiologické aspekty hygieny potravin.....	10

Copyright © Jidelny.cz

2024 Plzeň 7. vydání

Přednáškový sešit vydala společnost Jidelny.cz, s.r.o., Farského 638/14, 326 00 Plzeň
www.jidelny.cz

UPozornění

Tento přednáškový sešit je součástí webináře a bez výkladu lektora je neúplný. Lektor vysvětlí podrobnosti a předvede vše na příkladech. Sešit není vhodný pro samostudium, protože obsahuje ukázky, které jsou k pochopení problémů nezbytné, ani řešení příkladů a otázek, které jsou v něm zahrnuty.

Přednáškový sešit je chráněn autorským právem. Žádná část nesmí být publikována a šířena žádným způsobem a v žádné podobě bez výslovného svolení vydavatele.

Bezpodmínečně nutné požadavky hygieny

Strávníkům mohou být podávány jen zdravotně nezávadné pokrmy.

Předpokladem pro výrobu zdravotně nezávadných potravin je splnění tzv. bezpodmínečně nutných (nezbytných) požadavků hygieny. Zajištění a dodržování těchto nezbytných požadavků hygieny je tedy základem pro přípravu zdravotně nezávadných produktů.

Nezbytné požadavky hygieny:

- jsou stanoveny v právních předpisech,
- jsou prvním krokem a základem pro uplatnění všech dalších postupů,
- platí pro všechny provozovatele potravinářských podniků.

Nezbytné požadavky hygieny obsahují zejména:

- požadavky na provozovnu a zařízení (požadavky na infrastrukturu),
- požadavky na potraviny (suroviny),
- požadavky na bezpečné zacházení s potravinami,
- zajištění kvality vody,
- sanitační opatření,
- bezpečné nakládání s odpady,
- bezpečné postupy regulace škůdců,
- zdravotní stav zaměstnanců a dodržování osobní hygieny,
- zajištění školení zaměstnanců.

Požadavky na osoby pracující ve stravovacích provozech

Pracovníci, kteří při své práci přichází do přímého styku s potravinami nebo plochami, manipulují se zařízením, pomůckami, nádobami či nádobím, které přichází do styku s potravinami, jsou osobami vykonávajícími činnosti epidemiologicky závažné (dle zákona o ochraně veřejného zdraví č. 258/2000 Sb., v platném znění).

Tyto osoby musí:

- být k této činnosti zdravotně způsobilé,
- mít znalosti nutné k ochraně veřejného zdraví,
- znát své povinnosti a zároveň i důsledky rizika poškození zdraví.

Pracovníci s příznaky zdravotních problémů mohou šířit škodlivé mikroorganismy a následně tak může dojít ke kontaminaci potravin. Pracovníci nesmí podceňovat ani změny svého zdravotního stavu v průběhu vykonávání práce. I ve fázi před vypuknutím onemocnění může totiž pracovník kontaminovat potraviny, nebo pracovní plochy a pomůcky.

Změnu svého zdravotního stavu, resp. onemocnění (pracovník zjistí, že trpí průjemovým nebo infekčním onemocněním, příp. že přišel do styku s takto nemocným) musí pracovník oznámit jak svému nadřízenému, tak lékaři.

Bez ověření zdravotní způsobilosti a znalostí nutných k ochraně veřejného zdraví nesmí pracovníci tyto činnosti vykonávat.

Mikroorganismy jsou v potravinách vystaveny působení celé řady vlivů - vnitřních a vnějších faktorů. Mezi faktory často využívané k omezení množení (růstu) mikroorganismů patří např.:

Snižování teploty / Záhřev

Pro rozmnožování většiny druhů mikroorganismů jsou nebezpečné především déletrvající prodlevy při teplotách v rozmezí od +15 °C do +50 °C, kdy je růst širokého spektra mikroorganismů nejintenzivnější. Čím je nižší teplota, tím pomaleji mikroorganismy rostou a množí se. Při zvýšení teploty nad určitou hranici (např. při tepelném opracování - pečení, vaření atd.) dojde k postupnému odumírání (tj. ničení) mikroorganismů.

Snížení obsahu vody

Čím méně vody potravina obsahuje, nebo čím pevněji je voda v potravine vázána, tím hůře a pomaleji mikroorganismy rostou. Množství vody dostupné pro mikroorganismy může být sníženo sušením, zakonzentrováním, nebo přidavkem cukru nebo soli.

Snížení pH

Mikroorganismy většinou nesnášejí kyselé prostředí, okyselení (úprava receptury přidavkem octa, kyselé salátové zálivky apod.) vede ke snížení rychlosti rozmnožování mikroorganismů.

Omezení přístupu vzduchu

Procesy, které vyžadují kyslík, jsou omezením jeho přístupu zpomaleny a naopak ty, kterým kyslík vadí, jsou urychleny. Např. osliznutí masa je způsobeno mikroorganismy, které potřebují kyslík a zabalením produktu do vakua se projevy osliznutí zpomalí.

Čas

Čas je faktor ovlivňující růst mikroorganismů, který se nejčastěji pojí s teplotou. Obecně platí, že čím je kratší doba úchovy potravin a čím jsou kratší prodlevy při manipulaci s potravinami, tím je menší riziko pomnožení mikroorganismů a menší riziko kontaminace potravin. Naopak, při tepelném opracování se s prodlužováním díky působení teploty zvyšuje pravděpodobnost zničení mikroorganismů.

Použití ušlechtilé (konkurenční) mikroflóry

Ušlechtilou mikroflórou jsou např. mléčné bakterie v jogurtech, v kysaném zelí, plísň na hermelínu. Tato mikroflóra svou přítomností zabraňuje růstu patogenních mikroorganismů.

Použitá literatura

Janotová, L.: Bezpečnost potravin ve stravovacích provozech. Jídelny.cz, Plzeň 2014
ISBN 978-80-905557-1-6

Voldřich, M. a kolektiv autorů: Systém kritických bodů v gastronomii (HACCP): příručka pro pracovníky účelového stravování, restaurací a hotelů. ČON, Praha 2002, ISBN 80-902555-7-X

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 853/2004 ze dne 29. dubna 2004 o hygieně potravin

Zákon č. 258/2000 Sb. o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších změn

Vyhláška MZd č. 137/2004 Sb., o hygienických požadavcích na stravovací služby a o zásadách osobní a provozní hygieny při činnostech epidemiologicky závažných, ve znění vyhlášky MZd č. 602/2006 Sb.

Vyhláška MZ č. 121/2023 Sb., ze dne 27. dubna 2023 o požadavcích na pokrmy